

ANTI-KVARISK KONSEKVENSANALYS

DP TraversenNacka
2025-09-28

ATTIKAN AB

Sickla gamla industriområde. Källa: Lantmäteriet

Objekt	Beställare	Ansvarig antikvarie	Omslagsbild
Objekt: DP Traversen Kommun: Nacka Stad: Nacka Län: Stockholms Län	Atrium Ljungberg	Annika Andersson Bebyggelseantikvarie Cert. nr: C001647	Del av Sickla gamla industriområde ca 1960. Källa: Lantmäteriets historiska flygfotografier.

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	3
BAKGRUND, OMFATTNING OCH SYFTE	4
KONSEKVENSANALYS	8
PÅVERKAN PÅ DEN STORA SKALAN	8
PÅVERKAN PÅ MELLANSKALAN - NÄROMRÅDET	12
PÅVERKAN PÅ DEN LILLA SKALAN - PLANOMRÅDET	14
SAMMANTAGEN BEDÖMNING	15
KÄLLOR	18

Lösanvisningar

Konsekvensanalysen läses bäst i formatet liggande A4.

Sammanfattningen ger en kortfattad översikt av konsekvensanalysens ställningstaganden.

Inledningen beskriver uppdragets förutsättningar och teoretiska referensramar.

Konsekvensanalysen är indelad i beskrivning av hur förslaget påverkar kulturvärdena i tre olika skalor: staden, närområdet och byggnaden.

Negativa och positiva effekter på kulturvärdena beskrivs och analyseras. För att tydliggöra ställningstagen visas ibland det aktuella förslaget i relation till företeelser i staden, närområdet eller på själva byggnaden.

Beskrivning av förslaget görs utifrån egna tolkningar av förslaget.

SAMMANFATTNING

ÅTGÄRDER

Planförslaget som ställs ut för granskning omfattar cirka 300 kvadratmeter och utgör del av det östra hörnet av Sickla galleria. Den planerade volymen utformas som ett punkthus med 17 våningar. I de nedre våningsplanen möjliggörs publik verksamhet medan bostadsändamål möjliggörs i de övre våningarna.

KONSEKVENSER AV FÖRSLAGET

Konsekvenserna på det kulturhistoriska värdet beskrivs i tre skalor:

- Den stora skalan
- Mellanskalan - Närområdet
- Den lilla skalan - Planområdet

För att möjliggöra den nya byggnadsvolymen kan en befintlig byggnad från 2000-talet komma att behöva rivas. Denna byggnadsdel tillkom när området omvandlades från industri till köpkvarter och fungerar som en viktig tidsmarkör som beskriver Sicklas historiska utveckling och olika årsringar. Även om byggnaden bidrar till områdets berättelse bedöms den inte ha ett sådant särskilt värde att rivning skulle hindras enligt PBL 8 kap. 13 §. Större delen av de volymer som tillkom under 2000-talet ligger utanför det aktuella planområdet och kommer att bevaras, vilket gör att områdets historiska läsbarhet och årsringen som helhet fortsatt tydligt kan avläsas. Det är dock viktigt att de kvarvarande volymerna hanteras varsamt i framtiden för att inte utplåna denna historiska kontinuitet.

Planförslaget reglerar den nya byggnadens gestaltning, material och exploateringsgrad, vilket skapar ramar för hur den kan uppföras. För att säkerställa att den nya volymen inte får negativa konsekvenser för miljön krävs att bygglovsprövningen genomförs noggrant enligt PBL 2 kap. 6 §. Genom detta förhållningssätt kan den nya bebyggelsen integreras med den befintliga miljön på ett sätt som respekterar områdets historiska lager och samtidigt bidrar till Sicklas fortsatta utveckling. Sammantaget bedöms den föreslagna förändringen kunna genomföras utan att de kulturhistoriska och visuella värdena förloras, samtidigt som området tillförs en ny volym som fungerar som ett tidslager i Sicklas föränderliga stadsbild.

Exempel på möjlig gestaltning. Källa: Murman Arkitekter

INLEDNING

BAKGRUND OCH OMFATTNING

Attikan AB har på uppdrag av Atrium Ljungberg AB genomfört en antikvarisk konsekvensanalys som underlag till detaljplan för Traversen, del av Sicklaön. Planområdet ligger i centrala Sickla och utgör del av det östra hörnet av Sickla galleria i korsningen Simbagatan, Järnvägsgatan. Detaljplanen syftar till att möjliggöra ett väl gestaltat punkthus som genom sitt innehåll tillför kvällsbefolkning och bidrar till en tryggare och mer levande stadsdel.

Undertecknande antikvarie har tidigare ansvarat för arbetet med att ta fram den kulturmiljöanalys som utfördes 2021, då som anställd på White Arkitekter. Undertecknande antikvarie har även tagit fram de antikvariska konsekvensanalyserna för DP Tryckluftsfabriken.

Den röda ringen markerar aktuellt planområde. Källa: Planbeskrivning inför granskning för Detaljplan för Traversen.

Antikvarierna på Attikan AB arbetar som fristående antikvarier i enlighet med SPBA:s etiska regler och de etiska regler som följer av certifiering enligt KUL2.

Samtliga fotografier är tagna av Attikan AB om inte annat anges. Bilder från Attikan AB är upphovsrättsskyddade och får endast användas efter tillstånd från det aktuella uppdragets uppdragsledare.

SYFTE

Dokumentet Antikvarisk konsekvensanalys syftar till att ge en beskrivning av vilka konsekvenser ett förslag har för kulturvärdena på platsen.

Den här konsekvensanalysen beskriver i första hand de bedömningar och åtgärder som möjliggör utbyggnaden inom det aktuella planområdet. Men påverkan på kulturvärden behöver analyseras i en bredare kontext därför kommer även konsekvenser för fler skalor än bara planområdet att belysas.

KONSEKVENSANALYSENS UPPBYGGNAD

Påverkan på kulturvärdena enligt Plan- och bygglagen (PBL) sker i tre nivåer:

- Den stora skalan - Beskriver på vilket sätt kulturvärdena påverkas i förhållande till staden som helhet. Bedömningen relaterar till hur kulturvärden hanteras enligt PBL 2 kap 6 §.
- Mellanskalen - Beskriver på vilket sätt som kulturvärdena påverkas på kvartersnivå. Bedömningen relaterar till hur kulturvärden ska hanteras enligt PBL 2 kap 6 § samt PBL 8 kap 13 §.
- Den lilla skalan - Beskriver på vilket sätt kulturvärdena hos de enskilda byggnaderna påverkas. Bedömningen relaterar till hur kulturvärden ska hanteras enligt PBL 8 kap 13 och 17 §§.

SKILLNAD MELLAN VÄRDE OCH KARAKTÄR

I de nya byggreglerna finns regler avseende varsamhet, förvanskning och särskilt värdefull byggnad. En byggnads karaktär avser till exempel volym, proportion, materialval, färgsättning, detaljer, detaljomsorg och liknande. På Boverkets hemsida finns en checklista som ger ytterligare vägledning kring vad en byggnads karaktärsdrag kan vara.

Med värde avses i detta dokument kulturhistoriskt värde. Det finns olika sätt att beskriva materiella och immateriella kulturvärden. I denna förundersökning utgår värderingen från Riksantikvarieämbetets modell som finns beskriven i boken *Kulturhistorisk värdering av bebyggelse*.

Eftersom alla värden inte är lika högt skattade illustreras varje värdes skattning i en värderos. Modellen för att illustrera kulturvärden i en värderos på detta sätt är framtagen av Annika Andersson.

Ibland skiljer en mellan karaktärsdrag och värdeskapande karaktärsdrag. Då menar en ofta att karaktärsdrag är det som utifrån både negativ och positiv aspekt kännetecknar en byggnad. Värdeskapande karaktärsdrag är istället sådana karaktärsdrag som bidrar till att uppfatta byggnadens kulturhistoriska värden. I detta dokument beskrivs såväl karaktärsdrag som värdeskapande karaktärsdrag.

LAGSTADGAT SKYDD

Plan- och bygglagen (PBL)

I gällande detaljplan (Sicklaön 83:22 m.fl. 2007) är befintlig byggnad märkt med bestämmelsen:

k1: *Kulturhistoriskt eller arkitekturhistoriskt intressant byggnad/ byggnadskomplex vars bevarande är motiverat. Karaktärsdrag och värden ska beaktas vid eventuell om- och tillbyggnad."*

Kulturminneslagen (KML)

Inom planområdet finns det inte några kända fornlämningar, några kyrkliga kulturminnen eller något byggnadsminne.

TIDIGARE UTREDNINGAR

Antikvarisk förundersökning, Nyrens 1999

Ljungberggruppen AB beställde av Nyréns en antikvarisk förundersökning av Atlas Copcos fd industriområde - Sicklaön 83:22 i Nacka. Undersökningen skall fungera som ett komplement till den värdering av områdets kulturhistoriska värden som Nacka kommun lät göra 1992.

Atlas Copco fd industriområde i Sickla, Nacka av Nyréns, 2001

Nyréns arkitektkontor AB har på uppdrag av Ljungberggruppen AB (Atrium) utfört en antikvarisk förundersökning av Atlas Copcos fd industriområde, Sicklaön 83:22 i Nacka. Värderingen för de aktuella lyder enligt följande: "*Byggnaderna 315 och 326, Kulturhistoriskt intressant byggnad vars bevarande är väl motiverat.*"

Antikvariska riktlinjer i projektering av Nyréns, 2003

Nyréns arkitektkontor AB har på uppdrag av Ljungberggruppen AB utfört denna utredning rörande del av Atlas Copcos fd industriområde- Sicklaön 83:22 med flera i Nacka.

Kulturmiljöanalys, White Arkitekter, 2021

Antikvarierna på White Arkitekter har under 2021 tagit fram en kulturmiljöanalys som omfattar stora delar av Sickla gamla industriområde. Utredningen är ett uppdaterat kunskapsunderlag till de underlag som togs fram av Nyréns och speglar även de förändringar som gjorts under 2000-talet.

ÖVRIGA STÄLLNINGSTAGANDEN

Kulturmiljöprogram 2011

"Syftet med kulturmiljöprogrammet är att det ska vara ett vägledande kunskapsunderlag för beslut inom den fysiska planeringen i ett urval av miljöer med höga kulturhistoriska värden."

Det aktuella området är utpekad i Nacka kommuns kulturmiljöprogram och beskrivs enligt följande: "Karaktäristiskt för Sickla är bebyggelsens höga arkitektoniska kvaliteter och områdets täta bebyggelse. Trots den omfattande nybyggnationen har området, genom materialanvändning, volymgestaltning och rumsliga sammanhang, utvecklats till en väl sammanhållen miljö.

Förhållningssätt enligt kulturmiljöprogrammet:

- Förståelsen av områdets historiska funktion respekteras
- Möjligheten att avläsa tidigare funktion och successiva utbyggnad behålls. Ny bebyggelse placeras och utformas så att den bildar nya tydliga årsringar i miljön.
- Karaktärsskapande platsbildningar och gaturum behålls
- Områdets täta struktur behålls i möjligaste mån.
- Karaktärsskapande platsbildningar och gaturum/ stråk behålls och förstärks.
- Industriebbyggelsens grundläggande karaktärsdrag bevaras. Centrala byggnader inom området är den basilikaformade Dieselverkstaden med sin karaktäristiska gavel mot Marcusplatsen (monteringshall från 1908-1911) med en i öster lägre maskinverkstad (1914), den gulputsade luftverkstaden (1928), kontorshus från olika tidsepoker (1910-tal och 1939) mot Sickla industriväg samt i norr huvudkontoret med sin omsorgsfulla tegelarkitektur från 1950-talet. Intill ligger en stramare högre kontorsbyggnad från tidigt 1960-tal. Här närmast järnvägen finns även rester från den äldre anläggningen byggd 1898, belägen vid den så kallade Järnvägsgränd som påminner om den forna stickspårsdragningen.
- Ett viktigt arkitektoniskt inslag från sent 1960-tal är Expohallen av arkitekterna Bengt Hidemark och Jack Ränge.
- Områdets variation i bebyggelsens skala, volymer och formspråk är ett viktigt karaktärsdrag som ytan kring Marcusplatsen med närliggande affärs- och gångstråk samt den öppnare östra delen med bland annat byggnader från efterkrigstiden".

FÖRSLAGET OCH GRANSKADE HANDLINGAR

Planområdet omfattar cirka 300 kvadratmeter och utgör del av det östra hörnet av Sickla galleria. Den planerade volymen utformas som ett punkthus med 17 våningar. I de nedre våningsplanen möjliggörs publik verksamhet medan bostadsändamål och tillfällig vistelse möjliggörs i de övre våningarna.

För konsekvensanalysen har följande handlingar granskats:

- Plankarta
- Planbeskrivning
- Projektbeskrivning Traversen, del av Sicklaön

Planområdet i förhållande till den stora skalan med bland annat kommande utvecklingsprojekt, befintlig bebyggelse och målpunkter. Källa: Murman Arkitekter

PÅVERKAN PÅ DEN STORA SKALAN

KONSEKVENSER PÅ DEN STORA SKALAN

Med den stora skalan avses i detta fall påverkan på stadens läsbarhet som helhet.

SKALANS GRUNDSTRUKTUR, SPRICKDALSLANDSKAPET

Mälardalens topografi utgörs i högs utsträckning av så kallade sprickdalslandskap. Landskapet är ett resultat av inlandsisen. Isen, i kombination med erosion skapade dalgångar mellan åsar och platåblock. Upplevelsen av de topografiska skillnaderna är viktigt för förståelsen av den större skalans grundstruktur.

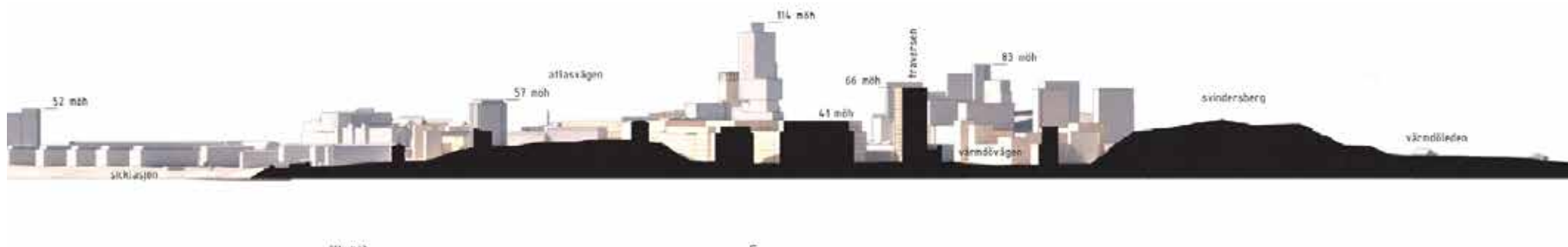
De nya industriområdena som byggdes under slutet av 1800-talet placerades i så hög utsträckning som möjligt på plan mark. En industri placerad i en dalgång innebar större möjligheter att nå området med järnväg. Vissa av områdena placerades dessutom i direkt närhet till vatten för ökade möjligheter till transport. Allt eftersom tiden gick och samhället utvecklades bebyggdes även höjderna i sprickdalslandskapet. Under de så kallade rekordåren på 1960- och 70-talet byggdes ofta storskalig bebyggelse på åsarna och platåerna.

Ibland fick enklare trähusbebyggelse ge plats åt den nya bebyggelsen. Rekordårens storskaliga byggnader placerades ofta repetativt inom sina respektive områden för att den gestaltade mönsterverkan skulle kunna upplevas på håll.

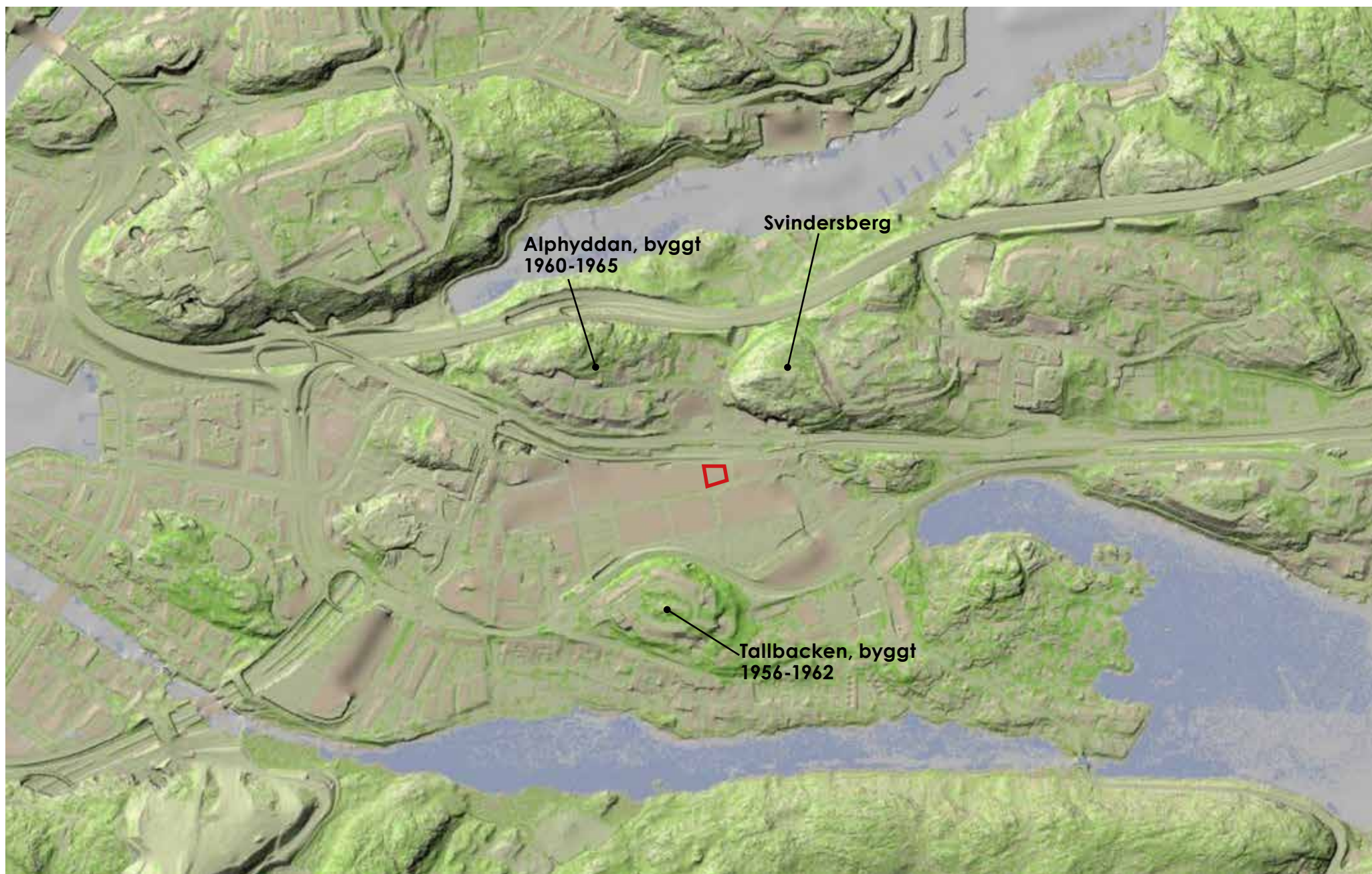
Att kunna uppfatta ett områdes ursprungliga topografi samt hur den befintliga bebyggelsen är placerad i förhållande till ny bebyggelse är väsentligt för att vi ska kunna avläsa och förstå vår historia.

Den nu föreslagna bebyggelsen har en höjd som gör att bebyggelsen från rekordåren fortfarande kommer upplevas som högre. Eftersom rekordårens bebyggelse är placerad på höjder kommer sprickdalslandskapets höjdskillnader även framgent vara avläsbara på det sätt det är idag.

Eftersom bebyggelsen inom planområdet inte påverkar läsbarheten av sprickdalslandskapet bedöms planförslaget inte innebära några negativa konsekvenser för den större skalan i detta avseende.

Bebyggelseförslaget i relation till omkringliggande höjder samt planerad och befintlig hög bebyggelse. Källa: Projektbeskrivning Traversen

Topografin kring Sickla gamla industriområde speglar på ett tydligt sätt inlandsisens spår med dalar och höjder, det som kallas för sprickdalslandskap. Planområdet är ungefärligt markerat med en röd linje. Källa karta: Lantmäteriet.

SKALANS GRUNDSTRUKTUR, BEBYGGELSENS PLACERING

All bebyggelse har genom århundradena placerats på den mark som bedömts som mest lämplig, primärt utifrån följande parametrar:

- Markens brukbarhet/lämplighet för användning
- Ekonomi
- Geotekniska förutsättningar
- Gällande lagar och förordningar

Olika tidsperioder har viktat de olika parametrarna på olika sätt, vilket går att avläsa som olika tidslager i vår bebyggda miljö.

För omkring 500 år sedan låg bebyggelsen i Sverige primärt samlade i byar och gårdskluster. Placeringen styrdes framför allt av naturens förutsättningar: tillgång till bördig jord för odling, närhet till vatten för hushåll, boskap och transporter, samt skydd från skogsdungar, kullar eller borgar. Städerna var få och små, men de som fanns växte fram vid handelsvägar, hamnar eller vid strategiska platser för försvar och kontroll.

Under 1700- och 1800-talen förändrades landskapet genom skiftesreformerna och industrialiseringen. Jordbrukets omorganisation ledde till att gårdar flyttades ut från byarna till egna marker, vilket skapade ett mer utspritt bebyggelsemönster på landsbygden. Samtidigt började industrier växa fram längs vattendrag där vattenkraft kunde utnyttjas. Runt fabrikerna utvecklades nya samhällen med arbetarbostäder, skolor och butiker.

På 1900-talet tog urbaniseringen fart på allvar. Människor flyttade i stor skala från landsbygden till städerna, där bebyggelsen började formas utifrån modern planering och infrastruktur. Bilen fick en allt större betydelse, och därmed placerades nya bostadsområden, köpcentrum och arbetsplatser i anslutning till vägnätet snarare än till naturresurser. Förorter med flerbostadshus växte fram under rekordåren, medan villamattor bredde ut sig i stadens ytterkanter.

Idag kännetecknas utvecklingen framför allt av förtätning och omvandling. Istället för att ständigt bygga nytt på tidigare obebyggd mark sker exploateringen i högre utsträckning på gamla industriområden, förtätningar inom befintliga bostadsområden och andra centrumnära platser. Hållbarhetsfrågor, klimatpåverkan och grönstruktur har blivit allt viktigare faktorer i hur ny bebyggelse planeras och placeras.

Därmed kan man säga att utvecklingen har gått från att bebyggelsen styrdes av naturens villkor, via industrialisering och infrastruktur, till att i dag alltmer präglas av sociala, ekologiska och ekonomiska överväganden.

Den nu föreslagna bebyggelsen inom planområdet följer de historiska principerna för exploatering och utveckling av nya volymer. Likt industriområden tidigare har haft landmärken i form av skorstenar har många av de nya, täta bostadsområdena i Stockholms län landmärken i form av ett eller flera högre byggnader för primärt bostäder eller hotell. Den nu föreslagna volymen förhåller sig därmed till den historiska utvecklingen av täta områden i länet, genom att i viss mån upplevas som ett landmärke. Föreslagen volym är lika mycket ett tidslager och årsring som Sicklas gamla industribyggnader var för sin samtid när de byggdes. Förslaget bedöms därmed inordna sig i den stora skalans grundstruktur avseende bebyggelsens placering.

UTVECKLING AV BEBYGGELSESTRUKTURER SETT UR DEN STORA SKALAN

1782

1901-
1906

1953

1982

Utsnitt ur strukturplan
för framtida utveckling

Källor: Lantmäteriets historiska kartor samt Utvecklad strukturplan för Nacka stad, uppdaterad november 2016

PÅVERKAN PÅ MELLANSKALAN - NÄROMRÅDET

KONSEKVENSER PÅ MELLANSKALAN

Med mellanskalan avses i detta fall påverkan på det direkta närområdet kring planområdet.

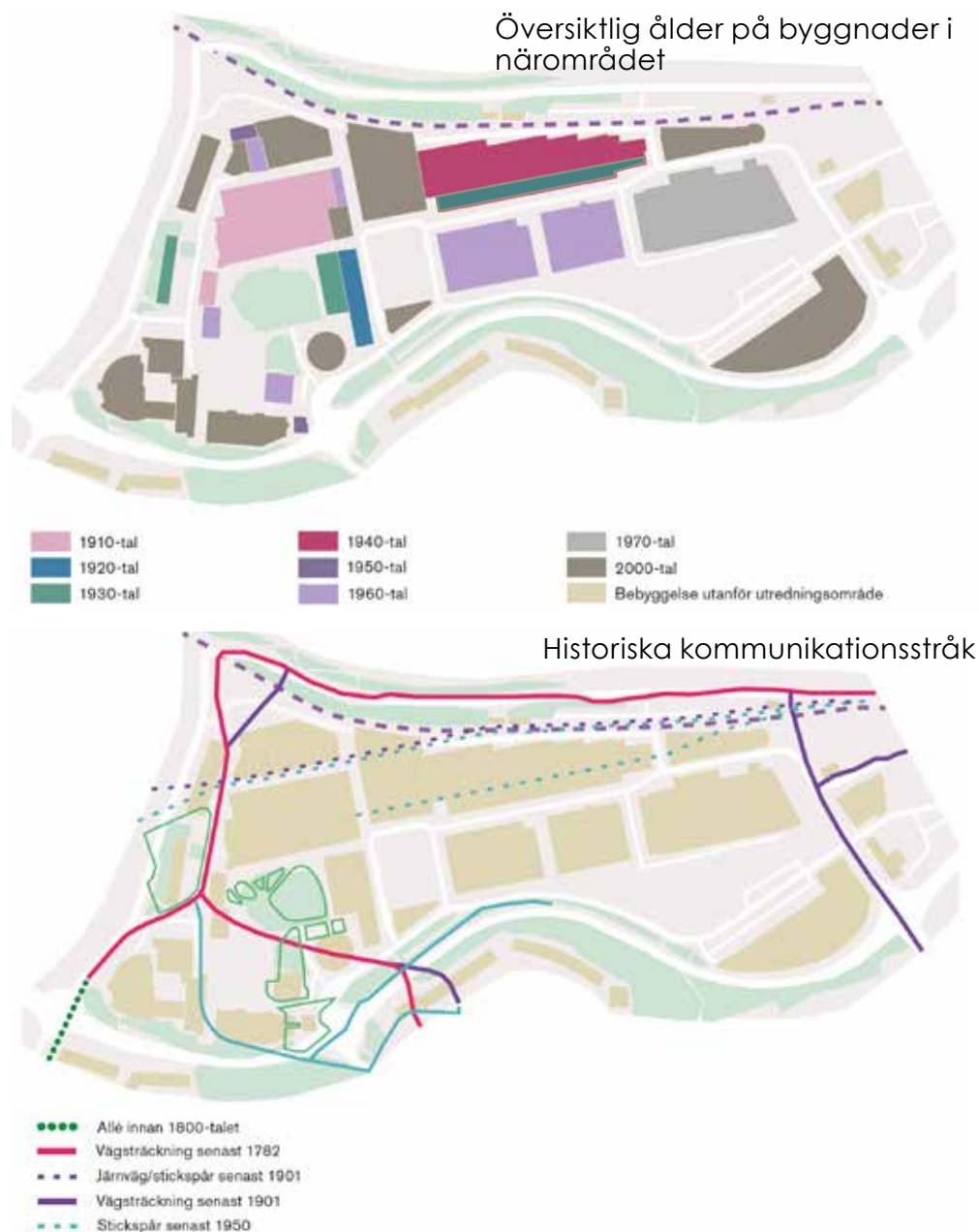
FÖRHÅLLET TILL DEN ÄLDRE BEBYGGELSEN

Byggnaderna inom Sickla har mycket varierande ålder som spänner från tidigt 1900-tal till 2000-tal. Den äldre bebyggelsen har varierande skala och uttryck vilket beror på att samtliga byggnader är utförda för att vara anpassad till den funktion byggnaden ursprungligen hade. Samtidigt är området ett redan ombyggt industriområde. Konverteringen från industri till köpcentrum är en av de första som gjordes i Sverige och området upplevs idag som just ett ombyggt industriområde. Den tillkommande bebyggelsen behöver därmed förhålla sig till områdets samtliga historiska lager.

Den nu föreslagna bebyggelsen har en volym som varken inordnar sig eller underordnar sig den befintliga bebyggelsen. Däremot förhåller sig bebyggelsen till de tillkommande volymer som kan komma att möjliggöras genom till exempel Detaljplan för Tryckluftsfabriken. Tillsammans med övrig planerad bebyggelse inom området en samlad årsring med nya byggnader. Det blir ett tydligt tillägg till den redan omvandlade miljön, som bygger vidare på berättelsen om Sickla som ett område i förändring.

KVARTERSSTRUKTUREN OCH PRODUKTIONSLINJER

Till skillnad från Gasverksområdet i Hjorthagen och Slakthusområdet i Johanneshov har det gamla industriområdet i Sickla inte haft en lika tydlig produktionslinje. Inom Sickla har industrin skiftat och produktionslinjerna har lagts om med mycket korta tidsspann. Det har även inneburit att området som helhet förändrats kraftigt vad gäller bebyggelsens täthet. Idag är endast vissa produktionslinjer från 1960-talet avläsbara, men inte med samma tydlighet som finns i andra industriområden.

Den nu föreslagna bebyggelsen inordnar sig i den befintliga kvartersstrukturen. Det föreslagna planområdet bebyggdes under 2000-talet, på en del av området som under årens lopp haft varierande användning. Bebyggelsen inom det nu aktuella planområdet bedöms inte ha någon inverkan på vare sig upplevelsen av kvartersstruktur eller läsbarheten av äldre produktionslinjer. Det beror på att den föreslagna bebyggelsen är något indragen från Simbagatan vilket medför att siktlinjer genom området kvarstår.

MATERIAL

Det befintliga området karaktäriseras av såväl puts som tegel. Moderna tillägg i miljön har även fört in metall och glas. Sammantaget bidrar materialsamverkan mellan de olika volymerna inom området att spegla de förändringar som området genomgått.

Den nu föreslagna bebyggelsen ska enligt plankartan i huvudsak vara tegel eller trä i en varm rödbrun kulör. Trä är inte ett för området traditionellt material. Det har visserligen förekommit inom området i form av enklare bodar men primärt har byggnaderna inom området utförts som murade eller gjutna konstruktioner.

Även om trä som faktiskt material inte har någon tydlig förankring till området finns en tydlig idéhistorisk koppling. Likt många andra industriområden har byggnader inom området alltid uppförts med för sin tid moderna material för att tillgodose krav på säkerhet, egenskapskrav och energieffektivitet samtidigt som gestaltning har använts som en del i marknadsföringen av området. Att använda för vår tid moderna material men ändå knyta samman den nya bebyggelse med den gamla genom val av kulör följer den gestaltningsprincip som historiskt sett funnits inom Sickla. Introduktionen av ett nytt material i stor skala bedöms därmed inte påverka kulturvärdena negativt.

För att inte tappa det gamla industriområdets rika variation på material och kulör, som är så typiskt för äldre industriområden, bör val av material inte vara begränsade till enbart trä eller tegel. Befintlig bebyggelse i området har präglats av sin tid vad gäller både material och kulörer, i strävan efter god helhetsverkan bör inte värdet av variation tappas bort.

Sickla ca 1960. Den aktuella platsen användes som upplag. Källa: Lantmäteriet

PÅVERKAN PÅ DEN LILLA SKALAN - PLANOMRÅDET

KONSEKVENSER PÅ DEN LILLA SKALAN

Med den lilla skalan avses i detta fall direkt påverkan på den befintliga byggnaderna inom planområdet.

RIVNING AV BEFINTLIG VOLYM

Eftersom rivning av en byggnad inte kan betraktas som förvanskande behöver det istället klargöras om den del som kan rivas för att ge plats åt den nya volymen är en sådan särskilt värdefulla byggnader att hinder mot rivning föreligger (PBL 9 kap 34 §).

För att möjliggöra den nya byggnadsvolymen kan en befintlig volym komma att behöva rivas. Den aktuella byggnadsdelen är från 2000-talet och tillkom i samband med att området byggdes om till köpkvarter. Eftersom byggnadsvolymen tillkom i samband med områdets stora transformation, från industri till köpstad, har den aktuella byggnadsvolymen ett värde i att beskriva utvecklingen av området samt dess olika årsringar i ett sammanhang. Större delen av de volymer som tillkom på 2000-talet ligger utanför nu aktuellt planområde. Några planer på att riva dem finns inte i dagsläget.

Volymer som tillkom på 2000-talet är viktiga tidsmarkörer men har inte i sig själva ett sådant värde att de kan bedömas vara sådana särskilt värdefulla byggnader som avses i PBL 8 kap 13 §.

Värdet består istället av att de speglar en period i områdets historia. Det är därför viktigt att volymerna som helhet inte rivs. Eftersom majoriteten av den bebyggelsevolym som tillkom under 2000-talet är fortsatt bevarad bedöms nu föreslagen förändring kunna accepteras. Årsringens läsbarhet kommer vara tydligt avläsbar även i framtiden. Det är dock viktigt att kvarvarande volym, utanför nu aktuellt planområde, respekteras och hanteras varsamt i framtiden för att årsringen inte ska utplånas.

KONSEKVENSER AV FÖRESLAGNA PLANBESTÄMMELSER

Aktuellt planförslag möjliggör rivning av befintlig volym men reglerar gestaltning och material på den nya volym som möjliggörs.

Utformningsbestämmelserna samt bestämmelser om exploateringsgrad anger en viss ram för hur den nya bebyggelsen ska utformas. En förutsättning för att de nya byggnaderna inte kommer innebära några negativa konsekvenser för miljön är dock att PBL 2 kap 6 § till fullo används i samband med bygglovsprövningen eftersom detaljplanen inte anger detaljerade bestämmelser om utformning. Förhållningssättet följer det som anges i PBL 4 kap 32 § men ställer stora krav på de kommande bygglovsprövningarna.

- 1 Del från 2000-talet som kan rivas
- 2 Del från 2000-talet, utanför planområdet, som inte rivs

SAMMANTAGEN BEDÖMNING

PÅVERKAN PÅ SPECIFIKA KULTURVÄRDEN

Industrihistoriskt värde

Planförslaget innebär att befintliga byggnadsvolym kan komma att rivas. Byggnaden är dock inte en del av det industrihistoriska arvet utan en del av transformationen från industri till köpcenter. En eventuell rivning bedöms därför inte påverka det industrihistoriska värdet.

Samhällshistoriskt värde samt pedagogiskt värde

Byggnaderna inom Sickla gamla industriområde vittnar tillsammans om samhällets utveckling. Förändringen inom det aktuella planområdet blir en fortsättning på berättelsen om områdets utveckling. Påverkan på läsbarheten av det samhällshistoriska värdet samt det pedagogiska värdet är så liten att värdena bedöms som oförändrade.

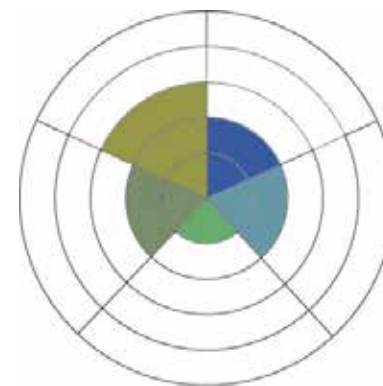
Arkitektoniskt värde

Den befintliga byggnadsvolymen bedöms ha ett lågt arkitektoniskt värde. I relation till andra byggnader från samma tid uppvisar den inte större arkitektoniska kvaliteter annat än att den är ett exempel på anpassningsarkitektur. Nyttillkommande bebyggelse förväntas hålla hög kvalitet, vilket innebär att det arkitektoniska värdet inom området bedöms öka.

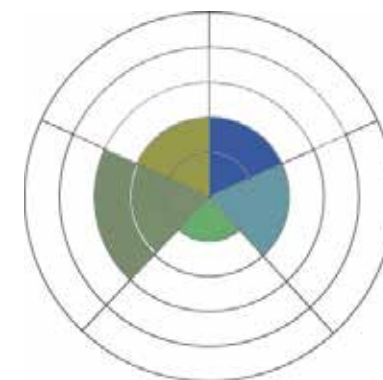
Miljöskapande värde

Den aktuella detaljplanen medger en stor förändring av platsen. Även om siktlinjerna kvarstår kommer upplevelsen av platsen, och dess miljöskapande värde, att påverkas. Inom ett kort tidsperspektiv på 10 år kan det bedömas som en något negativ påverkan på det miljöskapande värdet. Det är däremot svårt att förutspå om den negativa effekten är bestående över tid eller om den nya volymen, i ett nytt sammanhang med ny kringliggande bebyggelse, istället kommer att bidra till att stärka det miljöskapande värdet. Genom god gestaltning och material som åldras väl har den tillkommande volymen möjlighet att bli ett landmärke som blir miljöskapande inte bara i den lilla skalan utan även i mellanskanen och den stora skalan.

Gradering av plan-
området kulturhistoriska
värde innan genomförd
plan

Gradering av plan-
området kulturhistoriska
värde efter genomförd
plan

SAMMANTAGEN BEDÖMNING FÖR DE TRE SKALORNA

Den stora skalan

Mälardalens sprickdalslandskap är tydligt i topografin, och den historiska bebyggelsen har placerats utifrån markens lämplighet, ekonomi och transportmöjligheter. Den föreslagna bebyggelsen påverkar inte landskapets läsbarhet, eftersom rekordårens högre byggnader fortfarande dominerar och sprickdalslandskapets höjdskillnader förblir synliga. Ny bebyggelse följer historiska principer för placering och volym, fungerar som tidslager och kan uppfattas som landmärken utan att störa områdets större struktur. Sammantaget bedöms planförslaget, ur perspektivet för den stora skalan, inte ge negativa effekter på landskapets karaktär, sprickdalslandskapets synlighet eller möjligheten att uppfatta områdets historiska utveckling.

Mellanskalen

Den föreslagna bebyggelsen i Sickla tillför nya volymer till ett redan omvandlat industriområde, som spänner från tidigt 1900-tal till 2000-tal, utan att påverka områdets kvartersstruktur eller möjligheten att uppfatta äldre produktionslinjer. Planerad bebyggelse är något indragen från Simbagatan, vilket gör att siktlinjer genom området och den historiska läsbarheten bibehålls. Tillsammans med övrig planerad bebyggelse fungerar de nya volymerna som ett tydligt tillägg och ett nytt tidslager, vilket bygger vidare på Sicklas berättelse som ett område i ständig förändring.

När det gäller material är tegel och trä föreslaget, där trä inte är traditionellt för området men har en idéhistorisk koppling till Sicklas tradition av att använda moderna material i sin samtid. Valet av kulörer och material följer principen att knyta samman nya byggnader med äldre bebyggelse och anses inte negativt påverka kulturvärdena. För att bibehålla områdets rika variation på material och kulör bör variationen inte begränsas, vilket säkerställer att helhetsverkan av området fortsatt speglar dess historiska utveckling och karaktär. Sammantaget bedöms den nya bebyggelsen bidra till områdets utveckling utan att ge negativa konsekvenser för Sicklas historiska och visuella värden.

Den lilla skalan

För att möjliggöra ny byggnadsvolym kan en befintlig volym från 2000-talet behöva rivas. Den nu aktuella byggnaden är en viktig tidsmarkör för områdets omvandling från industri till köpkvarter, men bedöms inte vara så särskilt värdefull att rivning hindras enligt PBL. Eftersom större delen av 2000-talsvolymerna bevaras bedöms den föreslagna rivningen inte påverka områdets historiska läsbarhet. Planförslaget reglerar gestaltning, material och exploateringsgrad för den nya bebyggelsen, men bygger på att bygglovsprövningen enligt PBL genomförs noggrant för att undvika negativa konsekvenser.

Sammantagen bedömning

Alla förändringar har en påverkan på det kulturhistoriska värdet. Det är viktigt att komma ihåg att all påverkan inte är negativ, ibland kan påverkan vara positiv. En annan viktig aspekt är att vi inte kan värdera vilket kulturhistoriskt värde det vi bygger idag kommer att ha imorgon. Därför behöver vi vara ödmjuka inför de ställningstaganden vi gör.

Det finns en utmaning i att våga lita på att vårt regelverk fungerar, att gestaltungsfrågorna kan lösas i bygglovsskedet. En detaljplan ska inte vara mer detaljerad än vad som krävs. Tycke och smak förändras över tid. Flexibilitet behövs för att vi inom ramen för stadsplanering ska kunna möta framtiden. Samtidigt ska vi värna värden och kvaliteter på en plats. Därför har vi en bygglovsprocess som ger möjlighet att hantera kulturvärden och stadsbild i de delar som inte redan hanterats inom ramen för planprocessen. I den nu aktuella detaljplanen finns både ram och flexibilitet, vilket ger möjlighet till att anpassa gestaltning av tillkommande byggnader under hela planens genomförandetid.

Om ambitionsnivån följs är det möjligt att den nya årsringen blir så stark att den kommer bidra till en av områdets grundläggande berättelser: utveckling i framkant.

Sammantaget bedöms att kulturvärdena på platsen påverkas, men de påverkas inte på sådant sätt att skada uppstår (PBL 2 kap 6 §). Planförslaget bedöms inte heller innebära sådan stor påverkan att bebyggelseområdet förvanskas (PBL 8 kap 13 §).

Sickla ca 1953. Källa: Lantmäteriet
Ungefärligt aktuellt planområde markerat med röd linje.

Sickla ca 1960. Källa: Lantmäteriet
Ungefärligt aktuellt planområde markerat med röd linje.

Sickla 2024. Källa: Lantmäteriet
Ungefärligt aktuellt planområde markerat med röd linje.

KÄLLOR

LAGRUM

Plan- och bygglagen (2010:900), PBL
Plan- och byggförordningen (2011:338), PBF
Boverkets byggregler (2011:6), BBR 29
Miljöbalken (1988:8008), MB
Kulturmiljölagen (1988:950), KML

ARKIV

Lantmäteriet historiska kartor
SBK Nacka
Nackas lokalhistoriska arkiv
Stockholms Länsmuseum

TRYCKTA KÄLLOR

Amcoff, Jan: *Urbanisering : utmaningar för kommuner med växande och minskande befolkning*, Sveriges kommuner och landsting (2015)
Bedoire Fredrik: *Den svenska arkitekturens historia 1000-1800* (2015)
Génétay Cissela *Plattform Kulturhistorisk värdering och urval: grundläggande förhållningssätt för arbete med att definiera, värdera, prioritera och utveckla kulturarvet*. Riksantikvarieämbetet (2015)
Gårdlund Torsten: *Atlas Copco 1873-1973* (1973)
Olsen, Bengt: *I skuggan av Atlas* (2014)
Roos, Hans-Edvard: *Boende och urbanisering i Sverige*. Studentlitteratur (2005)
Sandell Gösta: *Boken om Sickla* (2001)
Schnell, Jan Bertil: *Nackaboken 1986 -Industrihistoria i Nacka*, Stockholmsstadsmuseum (1986)
Nacka stad: *Nackaboken* (1966)
Nacka Översiktsplan (2018)
Nacka kulturmiljöprogram (2011)

OTRYCKTA KÄLLOR

Antikvarisk förundersökning, Atlas Copcos fd industriområde Sickla, Nacka, Slutrapport. Nyréns, 1999.
Kulturmiljöanalys - Detaljplan för Tryckluftsfabriken, del av fastigheten Sicklaön 83:22 m.fl. i Sickla, White Arkitekter 2021

